

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁŠŤ STRANÁCH.

<p>Predplatná cena: Na celý rok — — — — 4.— koruny. Na pol roka — — — — 2.— „ Na štvrt' roka — — — — 1.— „ <i>Jednotlivé číslo 8 hal.</i></p>	<p>Zodpovedný redaktor: Dr. ALEXANDER ERNSZT, páp. komorník. <i>Za vydanie zodpovedný</i> JÁN MOLNÁR, pralát</p>	<p>Redakcia a vydavateľstvo: Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám <i>sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify. Rukopisy sa nazpak nedávajú.</i></p>
--	---	---

Kresťanská ľudová strana vo válečnom parlamente.

Napísal: Ján Bartos, krajinský vyslanec kresťanskej ľud. strany
 okresu zlatomoravského.

Odkedy krásna budova ohorského zákonodarstva stojí na brehu mohútnej rieky Dunaja, snáď ešte nikdy nepojednávali tam tak veľmi vážne záležitosti, otázky nášho jestvovania, ako práve v terajších dňoch. Veľké reči odznievajú deň po deň v tej skvelej, parádnej dvorane, kde osud spravujú ľud. Vyslanci spojenej opozície a v prvom rade kresťanskej ľudovej strany, verne svojim povinnostiam, hľadajú tých, ktorí sú zodpovední za tie strašné nehody, ztráty a údery, a žiadajú, aby predstúpili na verejnosť. Rozhodne žiadajú, aby hriešnici terajšieho nášho smutného položenia boli prísne potrestaní, všetky neresti, ktoré zapríčinili, aby boli liečené.

Keď pozorne sprevádzame túto rozhodnú požiadavku skladania účtov, keď pohliadneme na to, ktorí z krajinských vyslancov najneohroženejšie postavili sa na nohy počas veľkej obrany krajinských záujmov, vtedy sa presvedčíme, že prvé rady smelých a odhodlaných bojovníkov zaujala kresťanská ľudová strana. Táto strana ťažkým kladivom pere na hlavu tých, ktorým môžeme ďakovať smutné následky ich osudného, zlého účinkovania.

Kresťanská ľudová strana v bojoch za blaho ľudu, keď bolo a je slovo o obrane našich spravodlivých náorokov a záujmov, vždy zvykla s ohromnou smelosťou a mravnou váhou na dejište vystúpiť; terajšie jej vystúpenie je ale ednoducho prekvapujúce a ďaleko prevyšuje

všetky jej minulé boje. Vyslancov kresťanskej ľudovej strany obdivujú teraz v celej krajine a snáď teraz vidíme prvý krát, že mnohí naši nepriatelia, zabudnúc ich protikresťanské, protiklerikálne presvedčenie, potleskom sprevádzajú účinkovanie a reči veľkých vodcov kresťanskej ľudovej strany.

Vážne strany dejepisu sa píše v terajších dňoch a na týchto stranách medzi najkrajšími, zlatom písanými menami budú sa skvieť mená vodcov a celej kresťanskej ľudovej strany, ktorá s druhými stránkami opozície spolu večné zásluhy si zadovážila v dňoch vylievania krvi.

Válečná práca kresťanskej ľudovej strany vládze s takou váhou, že ešte i zcela predpojatí ľudia cez nové okuliare musia na to hľadať. Ľud ale nesmie zabudnúť na tento boj, za ktorý povdačným musí byť našej stránke.

Vopred vidíme, že volakedy, keď už celkom utíchnu hrúzy terajších krvavých bojov a ľud bude povolaný riešiť nad svojím osudom, terajšia vláda pracovnej strany s ohňom a železom bude sa namáhať na vykynozenie kresťanskej ľudovej strany, bo v nej vidí toho nepriateľa, ktorého sa najviacej bojí. Vtedy ale ľud kresťanský musí ukázať, že túto stránku ešte ani ruka Tiszová nevládze utlačiť.

Kresťanská ľudová strana v ohromnom počte musí potom vtiahnúť do snemovne na dejište terajších bojov, aby aj v práci pokoja mala významný zástoj.

Povinnosťou nášho kresťanského ľudu ale je, aby sa toto stalo a aby v tom čase na toto nezabudnul.

Svetová vojna a kresťanská ľudová strana.

Nápis tohoto článku snád zdá sa byť čudným, predsa ale není taký.

Pravda, že počas vojny za krajinu nebojujú a nekrvácajú politické stranky, lež všeobecne záujmy a ciele brániaci hrdinskí synovia celej krajiny. Kým trvá vojna, v pokoji spočívať by mali každého druhu vnútorné trenice aj politických strán. Len na to by sa malo hľadať, ako sgniaviť nepriateľa, ktorý nielen že stojí pred našimi vrátami, lež v Sedmohradsku šliape už aj pôdu našej milej vlasti.

Kresťanská ľudová strana, jej účinkovanie a celé jej politické stanovisko nikdy neriadila dľa sebeckých, strannických záujmov. Cieľom zápasov kresťanskej ľudovej strany nebolo do predku tisnutie jednotlivých osobností, lež jedine to, *aby kresťanské pravdy, kresťanské záujmy a katolícka Cirkev, mohútnu obranu mali na tom mieste, kde robia zákony.*

Programm kresťanskej ľudovej strany zostavený je na základe kresťanskej lásky a kresťanského smýšľania. Kresťanská ľudová strana pri všetkých jej pohyboch na zreteli mala jedine blahobyť pospolitého ľudu. My sme vždy boli a sme aj prítomne obrancami ubiedených malých ľudí proti prechmatom peňažných ústavov a kupectva. Merítkom nášho účinkovania boli záujmy pracujúceho ľudu. Čo pospolitému ľudu a vôbec kresťanskej spoločnosti bolo na osob, to sme podporovali, čo malým ľuďom a kresťanstvu bolo a mohlo byť na škodu, to sme sa usilovali prekaziť. Vo všetkých vlastenských zápasoch krajinských v prvých radoch stoja vyslanci kresťanskej ľudovej strany. Všetky vrstvy aj zdravého smýšľania pospolitého ľudu nahliadly, ačpráve v židovských rukách nachodiace sa noviny celkom ináč píše, že kresťanská ľudová strana je najšikovnejšia a najusilovnejšia v celom parlamente.

Terajšie veľké historické časy ale ešte zrejmejšie, ako všetky predošlé, svedčia o tom, *že kresťanská ľudová strana neohrozeným strážcom a obranou je pospolitého ľudu.*

Len povrchne pohliadnime na účinkovanie kresťanskej ľudovej strany:

Štefan Rakovszky najostrejšie šľahal hrozné chyby, aké v tejto svetovej vojne poslal páchalo ministerstvo zahraničia a válečné veliteľstvo, on najsilnejšie pozdvihol svoj hlas, *aby vo vojne viacej šetrili ľudské životy. Pre vojakov žiadal volebné právo.*

Mikuláš Zboray na zodpovednosť fahal vládu preto, že hranice Sedmohradsku ponechané boli bez všetkej vojenskej ochrany a obrany.

Karol Huszár na zodpovednosť fahal vládu pre veľké neriady, aké v Sedmohradsku panovaly počas zákernického vtrhnutia ta Valachov, spolu posvietil na hrozný stav sedmohradských utečencov.

Georg Szmrecsányi nepodvratnými dôkazmi šľahal zatratenia hodnú a v každom ohľade hriešnu a zkazo-

nosnú politiku, akú terajšia vláda prevádza nielen na obore vnútornej správy krajiny, lež ešte aj v záležitostiach týkajúcich sa zahraničia, zvlášte Rakúska.

Alexander Simonyi-Semadam v jeho rečiach používa každú príležitosť a rozhodne žiada od vlády, aby na škodu ľudu nepodporovala veľký kapitál a veľké banky, lež aby vyhodila na ne takú vysokú daň, ako to zodpovedá spravodlivosti.

Čo ale všetko kresťanská ľudová strana podujala v záujme invalidov, ranených, válečných vdov a sirôt!

V najbližších zasadnutiach krajinského zákonodarcstva vyslancov, kresťanská ľudová strana mohútne slovo svoje zdvihne proti zneužívaniu, akých dopúšťa sa ústav «Válečné Plodiny Speňažujúca Účastinárska Spoločnosť», od vlády žiadať bude cieľuprimerané sriadenie verejného stravovania a vrchnostrenské ustálenie ceny priemyselných článkov.

Z týchto niekoľko úryvkov nepodvratne vidno, že kedykoľvek je reč o politickej slobode ľudu, o chlebe ľudu, o obrane ľudu, o zdravotníctve ľudu, o mravnosti ľudu, o majetku ľudu, kresťanská ľudová strana vždy neohrozene bojuje za chudobných ľudí!

Béla Rakovszky,

cis. a kráľ. komorník, niekdajší vyslanec kresťanskej ľudovej strany okresu nitražambokrétského, 22. septembra zomrel v Szabasi v stolici šomoďskej. Narodil sa v Prešporoku 9. februára 1860. Po odbavených štúdiách východnej akadémie, venoval sa stavu diplomatickému a účinkoval v Carihrade, v Zancibari, v Teherane, v Kaire, v Buenos Ayres, cestoval v Japonsku, v Číne, Malakke, Birme, Pondichery, Ceylone. Ako veľvyslanec rádea účinkoval v Paríži. Hovoril reči: okrem maďarskej, nemeckú, francúzsku, taliansku, španielsku, tatarsku, perskú, arabskú a nárečia murínskych národov morského pobrežia východnej Afriky. Posledne zastupoval volebný okres keszthelyszký s programom kresťanskej ľudovej strany. Za jeho výtečné diplomatické účinkovanie jeho veličenstvo kráľ vyznačil ho meštanským válečným záslužným rádom druhej triedy. Telesné pozostatky zomrelého k večnému odpočinku uložili v rodinnej krypte v Prešporoku.

Udalosti svetovej vojny.

Vojna proti Rumunom. Balkánske bojište: Počas dvadsaťdňových bojov, dľa spoľahlivých správ, Rumuni v mŕtvých a ranených utratili prinajmenej 70.000 ľudí a do zajatia padlo 30.000 Rumunov, takže štvrtá čiastka rumunskej armády je už zničená. Front Bulharov je teraz na sto kilometrov od starej hranice.

Sedmohradské bojište: Uhorsko rakúske a nemecké čaty zpätzaujaly mesto Petrožén, Vulkán priesmyk očis-

tily od nepriateľa a tu spolu prekročili už rumunskú hranicu. Pri Nagyszebene Rumuni podobne utrpeli ťažkú porážku.

Macedonské bojište: Nemecké, bulharské a turecké čaty pri Lerine (Florine) čaty Angličanov, Francúzov a Srbov prinútily k úteku o zlom-krk a pokračujú v napredovaní na území Macedonie.

Vojna proti Rusom. Na fronte generála Terstyan-szkeho čaty ruskej gárdy v bojoch cez osem dní trvajúcich utratili 12.000 ľudí. Priestor pred frontom pokrývaly vysoké kopce ruských mŕtvov. Do Lvova odviezli 10.000 ruských zajatcov. Na fronte následníka trónu arcikniežata Karola uhorské, rakúske a nemecké čaty s veľkým zdarom odražajú útoky Rusov proti Karpátom. Offenzíva Rusov vôbec na celej čiare od Rigy po Karpáty upúšťa, ako z hodnoverného prameňa sdeľujú, pre nedostatok munície.

Vojna proti Talianom. Dľa zprávy francúzskych novin, taliansky kráľ Viktor Emanuel v bitke pri Gorici granátovou trieskou ľahšie bol ranený. Na území Karstu zúria prudké boje. Naše čaty do povetria vyhodily vrchol Monte Cimone. Ssutiny rozhodného vrchu zasypaly celý batalion Talianov. Celá offenzíva Talianov zmaruje sa na hrdinstve našich čiat.

Vojna Nemcov proti Francúzom a Angličanom. Kruté boje pri rieke Somme zúria ďalej s neslýchanými ztrátami Angličanov a Francúzov.

Vojna na mori a v povetrí. Uhorsko-rakúsky poručík fregatovej lode, menom Zelezny a poručík fregatovej lode barón Klinburg z jedného nášeho lietadla na južnej Adrii zničili francúzsku podmorskú loď Foucanet.

Jedna nemecká podmorská loď na Stredozemnom mori potopila jeden nepriateľský čatami nabitý dopravný parník, ktorý za 43 minút utonul.

Roj nemeckých námorných vzducholodí na úsvite 24. septembra zjavil sa nad Londýnom, nad grófstvami stredného Anglicka, kde a zvlášte na mestá Nottingham a Sheffield hodil početné bomby. Nad Londýnom dve nemecké vzducholode padly v obeť útoku, ostatné vrátili sa neporušené.

Krátke válečné zprávy.

Utekajúcich Rumunov nemožno pristaviť.

Zürich, 19. septembra. Ako švajciarska telegrafická informačná kancelária oznamuje zo Sofie, rumunské, ruské a srbské čaty následkom energického prenasledovania zo strany spojencov miestami o zlom-krk utekaly z Dobrudže. Každý pokus v boji utúžených Rusov, aby pristavili útek Rumunov a Srbov, sa zmaril. Bulharská a nemecká jazda ešte vždy chytá menšie-väčšie rumunské čaty, ktoré zablúdily. Počet zajatcov ustavične vzrastá, taktiež aj množstvo válečnej koristi.

Pre Rumunsko nastaly vážne časy.

Hága, 20. septembra. Anglické časopisy zaoberajú sa s nemeckou úradnou zpravou o rozhodujúcom víťaz-

stve v Dobrudži. Vysvitá, že sa obávajú o Konštancu a Bukarešť. «Times» píše: Položenie v Dobrudži musí budiť isté obavy. Ohrožovanie Konšance je vážne, ačkoľvek tento prístav není opevnený. Všetko závisí od udržania alebo padnutia silného predmostia v Černej vode. «Daily News» píše: Už pri padnutí Tutakanu sme videli, že v úcte Rumunská čosi není v poriadku. Prepustenie Silistrie a terajšia nová bitka, ktorá vynútila cúvnutie rumunských čiat, dokazujú správnosť tohto predpokladania. V čom väzí príčina nezdarov? Snáď sa mylili ohľadom sily nemeckých a bulharských čiat alebo vskutku počítali na to, že sa Bulharsko pripojí ku antantu? Na každý pád pre Rumunsko nastaly vážne časy. Len ruská pomoc ho môže zachrániť. Úfame, že Rusko čoskoro v žiadúcej miere poskytne pomoc Rumunsku.

Sila nemeckého frontu na východe.

Kopenhága, 20. septembra. Zpravodajca «Stockholm Dagblad» u na nemeckom východnom hlavnom stáne shováral sa s bavorským kniežatom Leopoldom a s náčelníkom jeho generálneho štábu. Knieža Leopold s blbiacimi očami hovoril o tom, že do akej galiby sa dostalo Rumunsko a že svoju nečestnosť tentokrát draho zaplatí. Náčelník gener. štábu kniežata Leopolda, plukovník Hoffmann čo najdôraznejšie vyhlásil, že na východnom fronte niet ani jedného jediného takého miesta, ktoré by mohlo zavdať príčinu ku nepokojnosti. Na 1400 kilometrov dlhom fronte prirodzene môže sa pritrafiť, že sa tu i tam podarí daktoré podujatie nepriateľa. Bársnakolko sa ale aj podarí, pre front z toho nemôže nasledovať nič významného, bo nemecký východný front vôbec nemožno premomiť. Číselnú prevahu ruských čiat Nemci vyrovnávajú svojimi železničnými čiarami, pomocou ktorých svoje rezervy vedia chytro priviezť ta, kde nepriateľ s najväčšou silou útočí na front. Marné byly všetky námahy, Rusom nepodarilo sa dobiť Baranoviče, ani Kovel, kdežto tieto dva punkty maly by pre Rusov nadmieru veľký význam.

Švédsky novinár si potom ohľadom východnej Haliče vypýtal mienku plukovníka, či aj tamojší front je taký istý, ako front v Rusku? Plukovník Hoffmann poukázal na to, že táto časť východného frontu nepatrí pod nemecké kommando; ale z dôverného spoluúčinkovania s rakúsko-uhorskou správou vie, že položenie vo všeobecnosti je aj tam uspokojujúce. Máme všetku príčinu dôverovať.

Plukovník Hoffmann s najväčšou pokojnosťou posudzuje aj rumunskú otázku.

Desaťtisíc ruských mŕtvov pred nemeckými posíciami.

Berlin, 20. septembra. «Berliner Tageblatt»-u oznamujú z bojišťa: Minulé dni na 20-kilometrovom fronte generála Linsingena zúrily neopisateľne prudké boje, zvlášte okolo Korytnice. Hrízu bojov dokazuje tá okolnosť, že pred nemeckými posíciami načítali 10.000 rus-

kých mrtvol, kdežto v tom istom čase Nemci ukoristili len tri strojové pušky a zajali len 200 Rusov, medzi nimi troch dôstojníkov vysokého rangu.

Neutrálne štáty a vojna.

Christiania, 19. septembra. Norvétsky kráľ a kráľovná včera večer dávali večeru k počte ministrov severných štátov. Kráľ pozdravil dánskych a švédskych ministrov a dôrazne vyhlásil, že norvétsky národ s dôverou a sympatiou prijme konferenciu ministrov. Vyslovil svoju radosť nad tým, že za poradou kráľov, ktorá na iniciatívu kráľa Gustáva zasadla v Malmöve, nasleduje aj porada ministrov, ba sblíženie sa aj v najširších vrstvách ľudu vzbudilo ozvenu. Je to dôkazom toho, že výsledok k upevneniu neutrality smerujúceho spolupúčinkovania u obyvateľov troch severných krajín nevystal. Kráľ potom vyslovil tú svoju túžbu, aby sa porada ministrov v prospech troch krajín s najlepším výsledkom skončila. Na konci svojej reči pripil na zdar kráľom Dánska a Norvégska a obyvateľov severných štátov.

Jarmočné rady.

Jestli na jarmoku kupujeme koňa alebo kravu, veľký pozor máme dávať na to, aby nás neoklamali, bo veď vieme, že na jarmok nedoženú len samé bezchybné kusy, lež doženú aj také, ktoré majú nejakú chybu alebo nejaký zlý zvyk a gazda takéto zvieratá často práve pre túto chybu predáva. Tieto chyby a zlé zvyky obyčajne zataja a preto záujmom kupujúceho je, aby chyby alebo zlé zvyky toho zvieratá, ktoré chce kúpiť, ešte pred jednaním vyzvedel, bo sa ináč veľmi môže oklamať.

Sú síce u statku aj také chyby, ktoré jestli po jarmoku o istý, zákonom určený čas spozorujeme na zvieratá a o tomto predošlého majiteľa zvieratá upovedomíme, on je povinný chybné zvieratá nazpät vziať a nám cenu zvieratá vrátiť. Tieto chyby zvieratá menujeme *záväznými* chybami.

Takáto záväzná chyba ku pr. u koní je kachovitost alebo zdychavichnosť. Kachovitého koňa z toho možno poznať, že už aj pri ľahšej práci ustane, veľmi sa potí a ťažko dýcha. Takéhoto koňa nemožno zapriať do ťažkej práce a ani na rýchlu cestu není súci, bo sa obyčajne chytro vyvalí. Jestli teda u kúpeného koňa tieto príznaky, tieto chyby spozorujeme a jestli kôň pri tom dobre žerie, naskutku zavolajme zverolekára a dajme mu koňa preskúmať. Jestli je kôň skutočne kachovitý, tak naskutku, a síce behom 14 dní sdelme predošlému majiteľovi, že je kôň, ktorého sme od neho kúpili, kachovitý, aby si prišiel preňho a aby nám cenu koňa vrátil. Jestli on není náklonný koňa zpät vziať, môžeme proti nemu súdobne zakročiť.

Druhá záväzná chyba u koní je mesačná slepota, totižto také zapálenie očí, ktoré len časom napadne koňa, ale niekedy je toto zapálenie také nebezpečné, že kôň aj celkom oslepne. Takto sa môže stať, že keď

kúpime koňa, oči má úplne zdravé, ale o niekoľko dní jedno alebo obidve oči začnú mu slziť, potom mu mihalnice napuchnú a oči koňa sa celkom zatemnia. Táto choroba v takejto forme trvá za týždeň, za dva; medzi tým, pravda, koňa zapriať nemôžeme. Po uplynutí tohto času chyba sa obyčajne začne naprávať, ale veru niekedy kôň na jedno alebo aj obe oči oslepne. Jestli teda kúpený kôň o niekoľko dní po jarmoku začne slziť, naskutku zavolajme zverolekára a jestli zverolekár ustáli mesačnú slepotu, sdelme to bývalému majiteľovi koňa dľa možnosti hneď, ale na každý pád behom štyroch týždňov, bo je toto zákonný čas. Po uplynutí štyroch týždňov bývalý majiteľ už není povinný koňa zpät vziať a nám jeho cenu vrátiť.

Lenže kone majú aj isté zlé zvyky alebo zlé vlastnosti, ktoré tiež znižujú cenu koňa. Tieto obyčajne len po jarmoku poznáme, bo ich kone obyčajne v maštali prezradia. Takýto zlý zvyk je ku pr. prežieranie povetria. Kôň vrchnými zubami opre sa o jasle, ssaje do seba povetrie, ktoré prežiera. Toto je preto zlé, bo veľa prežretého povetria zapričinuje koliku. Takýto kôň vrchné zuby (kusáky) má obyčajne sodrané a nízke. Niektoré kone kopú alebo hryzú. Tieto chyby už aj na jarmoku možno poznať. Sú kone, ktoré sa alebo vôbec nedajú podkovať, alebo len veľmi horko-ťažko. Toto je tiež veľká chyba, bo podkúvanie trvá dlho a preto je i drahšie, ako pri druhom koňovi, ale je niekedy aj nebezpečné pre kováča a mnohí kováči takéto kone vôbec ani nechcú podkovať. Takéhoto koňa možno z toho, že si nohu alebo vôbec nedá zdvihnúť, alebo len horko ťažko a keď mu podkovu skalkou alebo železkom udierame, kôň zdvihne nohu, stane si na zadné nohy alebo kope.

Zo všetkého tohoto vidíme, že kone môžu mať veľa rozličných chýb alebo zlých zvykov a keď na jarmoku kupujeme koňa, veru musíme byť veľmi obozretní.

Sadenie ovocných stromov okolo domu a v sade.

Na mnohých miestach medzi domom a ulicou alebo hradskou cestou je dosť široký priestor na to, aby sme tam zasadili niekoľko ovocných stromov s vysokými pňami. Po našich obciach tieto priestory vysadené sú zväčša agátmi, morušami alebo inými divými stromami. Ale už poznáme také obce, kde sú priestory pred domami vysadené ovocným stromovým, z ktorých majitelia domov majú hodný úžitok.

Mali gazdovia zväčša hovoria, že ovocný strom na ulici nemožno ochrániť pred zlodejmi. Táto istá námietka bola robená aj vtedy, keď sa vláda pribrala ku sadeniu ovocných stromov vedľa hradských ciest. Zkúsenosť však ukazuje, že ovocné stromy vedľa hradských ciest, jestli sú rozumne opatrované, vyvinujú sa potešiteľne a na mnohých miestach už aj donášajú hojnú úrodu. Jestli teda každý majiteľ domu zasadí pred svoj dom niekoľko vysokých ovocných stromov, tak každý oby-

vateľ dediny bude mať ovocie a krádež ovocia bude len zriedkavosťou, ako to už v mnohých obciach aj posiaľ zkusujeme.

Do gazdovských dvorov a na priestoroch okolo stodôl tiež môžeme zasadiť pekné množstvo vysokých ovocných stromov. Vysoké majú byť preto, aby sme popodne mohli chodiť s vozami.

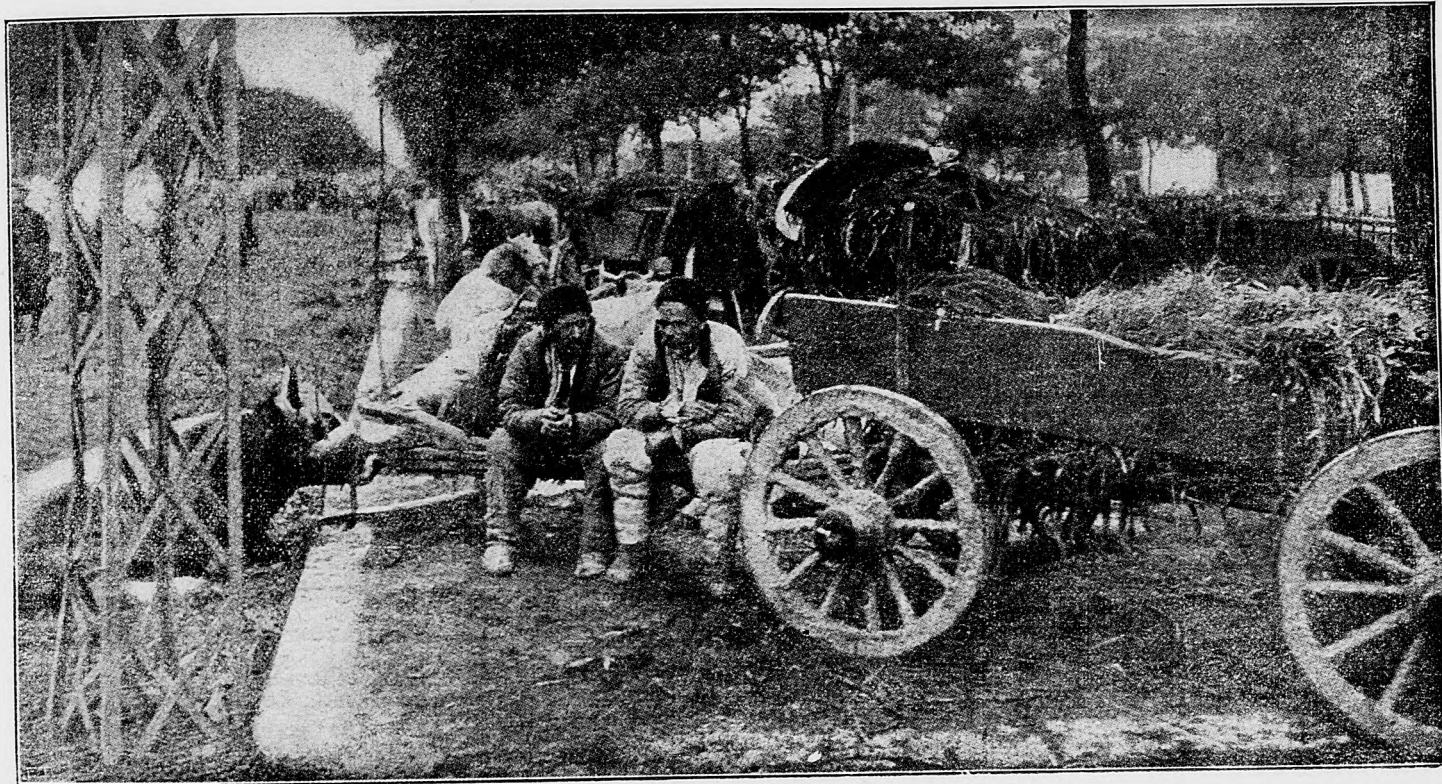
V ovocných stromoch, ktorých pnie sú na 2 alebo na 2¹/₂ metra vysoké, ani domáce zvieratá nemôžu robiť škodu, jestli ich, kým sú mladé, priviažeme ku silným kolikom a jestli ich obložíme trnami, alebo jestli spravíme okolo nich ohradu z laták. Niekoľko moruší (drevených jahôd) môžeme zasadiť pre hydinu, môžeme

Ovocná zahrada pre jednu rodinu nech sa rozprestiera na priestore od ¹/₄ do 1 jutra. Na mnohých vidiekoch kapustu, burgyňu, cibuľu atd. možno pestovať v poli; na takýchto krajoch len toľko zeleniny sadme v ovocnej zahrade, koľko potrebujeme cez leto ku svojej potrebe.

Keď je zahrada takto zariadená, tak cez leto aj hydinu môžeme púšťať do nej a o cestičky v zahrade budeme mať málo starostí.

Ovocné stromy rastú v bársjakej pôde, len to musíme vedieť, že do ktorej pôdy aké ovocné stromy máme zasadiť.

Nejlepší pôda je tá, ktorá má hlbokú úrodnú a

Odpočinok bulharských rezervistov.

najst miesto pre vlašský orech, pre niekoľko letných hrušiek a jabloní. Slivky na dvor nesadme, bo ich vzrast není dost silný a ovocie čerešien zas ťažko môžeme ochrániť od vrabcov.

Ovocné stromy dľa ich druhov sadia sa v rôznych diaľkach jedon od druhého. Orech od orecha, šlachetný gaštan od druhého nech stojí na 15—20 metrov; slivky, višne, broskyne na 5—6 metrov; jasenné broskyne, gdule (birsalma), liesky na 3—5 metrov; ribizlie, pôlky (egreš) na 2—3, alebo konečne na 1 meter.

Ovocná zahrada je riadne v blízkosti domu, zväčša za domom alebo gazdovským dvorom. Do zahrady blízko domu okrem ovocných stromov zvykli sadiť aj ovocné kry a zeleninu, ba niekde aj ozdobné kry a kvety. Preto sa takéto územie volá «Domácou zahradou».

Pre ovocnú zahradu je dobre, keď ona leží obrátená ku juhu a juhovýchodu. Horšie sú tie ovocné zahrady, ktoré sú obrátené ku severu a západu.

sydkú vrstvu, bo do tej korene stromov hlboko môžu vniknúť a pomerne z veľkého priestoru môžu brať do seba výživnú látku zo zeme. Ďalej nech je pôda vlhká, ale taká, aby zbytočná voda ľahko mohla presiaknuť do nej a keď je suchota, aby voda z nižších vrstiev ľahko mohla presiaknuť hore do vyšších vrstiev.

Relov (Spišská Magura).

Prosím o láskavé uverejnenie tohoto dopisu v našom obľúbenom «Kresťan»-e.

Zriedkavá a krásna slávnosť odbývala sa 17. septembra v krásne ozdobenom relovskom kostole. V ten deň totižto tamojší rodák Ondrej Podolszky, novovysvätený kňaz spišskej diecézy, odbavoval tam svoje primície. V dome rodičovskom odobral sa srdečnými slovami v mene primicianta od rodičov a viedol potom mnohými družičkami a s vencami obklúčeného novovysvä-

teného kňaza na čele processie do kostola hanašovský pán dekan-farár Peter Krávecz. Rukovodičom bol miestny pán farár Viktor Wagner. Peknú kázeň mal o hodnosti a povinnostiach stavu kňazského Michal Majeresák, farár z Mafašoviec. Ludu sišlo sa napriek daždivého počasia z okolitých dedín tolko, že kostol nebol ani vstave všetkých prijať. Kňazov prišlo svojmu novému oltárnemu bratovi blahoželat desať. Pod prvou sv. omšou primicianta jeho všeobecne uctení rodičia a sestra, ktorá sa učí za učiteľku, pristúpili ku sv. prijímaniu v očiach so slzami dojatosti a radosti. Po cirkevnej slávnosti, ktorá trvala až do poltretej, rodičia primicianta bohato pohostili v svojom dome kňazov, príbuzných a priateľov. Podolszky za kaplána poslaný je do Šváboviec. Ostatné primicie boli na Relove práve pred 30 rokmi, ktoré mal Ondrej Marhefka, ktorý je teraz farárom v oravských Rabčiciach a ktorý tiež prišiel na kňazské prvotiny svojho rodáka.

Pekne sa vydaril i tamojší odpust v deň pozdvíženania Sv. Kríža. Ku sv. sviatostiam pristúpilo asi 200 veriacich. Kázeň bola o nevyslyšanej válečnej modlitbe.

Mladému kňazovi prajeme, aby mu Boh udelil hojne milosti, žeby vždy mohol byť kňazom dľa Srdeca Ježišovho a ako taký aj úprimným, sebaobetivým priateľom ludu!

Jeden prítomný.

CHYRNÍK.

Dar jeho veličenstva kráľa. Jeho veličenstvo kráľ Jánovi Csermákovi, zahradníkovi v meste Gyula, ktorému sedem synov bojuje na bojišti, poslal 500 korún a s počiatočnými literami svojho mena ozdobené strieborné hodinky.

Základina prešovského kanonika. Z Prešova píše: Kanonik dr. Mikuláš Rusznák u prešporskej kapituly složil válečný štátny papier v cene 10.000 korún na rodinné stipendia viazané k prešovskému kráľ. kat. gymnáziu.

Rakúsky gróf-kanonik stal sa rehoľníkom. Z Brna píše: Olomúcky kanonik, ablegát gróf Komorowsky vstúpil do rehole Jezuitov a za dva roky trvajúci noviciát už začal v jednom haličskom jezuitskom klástore. Poľského pôvodu gróf je teraz 53 ročný.

Ostrihomská arcikapitula sedmohradským utečencom. Pomocnému fondu sedmohradských utečencov ostrihomská arcikapitula dala 2000 korún. Do Ostrihoma prišlo mnoho sedmohradských utečencov, ktorých ostrihomská arcikapitula podporuje potravnými článkami a inými darmi.

Hrdinská smrť kniežata. Hlavný válečný stán nemecký vo svojej zpráve oznamuje, že hessenské knieža Fridrich Vilhelm pri Karaomeri v Dobrudži padol. Knieža Fridrich Vilhelm narodil sa vo Frankfurte 23. novembra r. 1893. Bol najstarším synom hessenského kniežata Fridricha Karola a pruskej kňazny Margity, sestry nemeckého cisára Vilhelma. Osudom ťažko stihntí rodičia

od vypuknutia vojny utratili už druhého syna; mladší brat padnuvšieho Fridricha Vilhelma, hessenské knieža Maximilian následkom poranenia vo Flandrii 12. októbra r. 1915. vo Francúzsku zomrel. Zosnulý knieža Fridrich Vilhelm aj predtým už bol ranený, ale keď sa vyliečil, ako poručík ulánskeho pluku znova odišiel na bojište.

Posviacka kostola. Pekná slávnosť sa odbývala 14. septembra v obci Vágkeresztúr v stolici prešporskej. V tento deň bol totiž verejným službám Božím odovzdaný, z milodarov krásne renovovaný chrám Boží. Posviacku v prítomnosti shromazdeného ludu veriaceho vybavil okresný dekan Anton Peczko, ktorý v svojej reči vyložil význam povýšenia Sv. Kríža, ktorému kostol je venovaný. Nový pán farár miestny Kamillo Kovácsy veľké zásluhy si nadobudol okolo obnovenia a okrášlenia chrámu. Tamojšie dievčence umelecky vyšily nové plachty, ktoré darovali na oltáre chrámu.

Vtiahnutie niklových 20-haliernikov. Finančný minister nariadil, že niklovými peniazmi v súkromnom obchode možno platiť len do 31. decembra roku 1916. a štátne pokladnice a úrady prijmu a zamenia ich len do 30. apríla r. 1917. Namiesto niklových peňazí totiž vypustili železné.

Vojaci pre sedmohradských utečencov. Dôstojnícky sbor a mužstvo 38. peš. pluku ku spomoženiu detí sedmohradských utečencov sossierali 42.951 korún.

Pekný testament. V jednej budapeštianskej nemocnici zosnulá vdova Jozefová Palkevics v svojom testamente pamätala na kostoly tých fár, kde ako farská gazdina účinkovala. Riehvaldskému kostolu poručila 500 korún, toporskému 500 kor., kolačkovskému 572 korún a dve účastiny Ludovej Banky starolubovenského okolia. Spolku Sv. Vojtecha v Trnave zanechala 500 korún, kostolu na levočskej Marianskej Hore 500 kor., časopisom: «Svätá Rodina» a «Kráľovna Sv. Ruženca» po 40. korunách.

Vznešený dobročinný skutok honvédov košického 9. pluku. Spišsko-novovesská Cornidesová fabrika na konzervy z príležitosti narodenia jeho veličenstva kráľa spišským honvédom poslala 500 korún. Spišskí honvédi obetovali ten dar pre fond vdov a sirôt padnutých hrdinov pluku. Za čo ich veliteľ pluku, plukovník Jankovich pochválil.

V Nemecku znížili ceny potravín. Wolffova kancelária oznamuje, že ceny najhlavnejších potravných článkov vzhľadom na o veľa lepšiu úrodu, ako bola vlani, značne znížili. Funt krúpov v malom obchode predtým stál 45 pfennigov, teraz 28 pfennigov. Cenu funta jačmenných krúp a jačmennej kaše zo 40 znížili na 30 pfennigov. Ponevác tieto potravné články v stravovaní ludu hrajú veľkú rollu, preto toto nové nariadenie veľmi uspokojilo ludí. Cenu kilogramma chleba v Berlíne zo 42 pfennigov znížili na 34, čo je tým pozoruhodnejšie, bo v Anglicku cenu chleba v posledných časoch viackrát zdvihli.

V talianskom zajatí. Zástavník Gejza Polsch zo Spišskej Novej Vsi dostal sa do talianskeho zajatia.

Do spišského sirotinca v Novej Vsi (Igló) na uprázdnené miesta hlásily sa len tri siroty, ktoré aj prijali. Je ešte niekoľko uprázdnených miest, na ktoré príjmu válečné siroty aj behom roku.

Uhorské peniaze priviezla nemecká podmorská loď «Deutschland». Z Košíc píšu: Jedna košická banka je v stálom spojení s istým americkým bankárom, ktorý zvykol košickému peňažnému ústavu posielat peniaze amerických Uhrov. Pre anglickú blokádu vystaly ale v poslednom čase peňažné zásielky. Teraz, keď nemecká podmorská loď «Deutschland» šťastlivo pochodila Ameriku, prevzala tam aj zásielku amerického uhorského bankára, ktorá už došla do Košíc. Košická banka následkom dorazenia americkej pošty, rozposlala do rozličných častok krajiny na tisícšesťsto adress skoro polymilliona korún.

Včasná zima. Z Hamburgu oznamujú, že v mestách južného Schlesswigu a na Hallingských ostrovoch zjavili sa ľadoví vtáci, a síce v takých krdloch, aké na tých vidiekoch ešte nikdy nevideli. Prírodopisci z tohto uzatvárajú na to, že toho roku zavčasu nastane zima.

Narukovaný škôldozorca. Ludvik Szentgyörgyi, kráľ. škôldozorca v Kiškunhalašu, obrátil sa k vojenskému veliteľstvu s tou prosbou, aby ho napriek jeho 62 ročného veku odobrali za válečného dobrovoľníka; rád by bránil svoju úžiu vlasť Sedmohradsko. Vojenské veliteľstvo dalo starého pána assentovať a assentačná kommissia uznala ho za súceho.

Vojaci-klerici. Minister náboženstva a výučby upovedomil prešovského osvieteného pána biskupa, že tých klerikov diecése, ktorí toho roku boli prijatí za klerikov a ktorí ako lanšturnisti narukovali 28. augusta, oslobodí od vojenskej služby samé ministerstvo náboženstva a výučby.

Hrdinská smrť. Reservný honv. poručík Michal Lányi Krajnyák z Tvarošnej zomrel v kěžmarskej nemocnici Červeného Kríža následkom choroby nadobudnutej na bojišti. Pochovali ho v Tvarošnej. — Lekár dr. Gabriel Russay ml., syn okr. lekára v unskom Szobránczi, zomrel v ťažkej nemoci nadobudnutej na bojišti.

Usmrtil ho mlátiaci stroj. V Spišskej Novej Vsi zachytil remeň mlátiaceho stroja hlavu svojho vlastníka Jána Lapsánskeho, ktorý naskutku zomrel.

Milodar neznámeho dobrodinca. Školskému veliteľstvu košickej cis. a kráľ. vojenskej hlavnej reálky nedávno istý neznámy dobrodinec na fond toho ústavu poslal 3000 korún.

Znovu pochválili vojakov prešovského 67. pešieho pluku. Z bojišta píšu: 24. augusta navštívil 67. pluk náčelnicky plukovník Böhm Ermolli a vyslovil tak dôstojníkom, ako i mužstvu svoju pochvalu za ich vojenské držanie sa, ako aj za rýchle a krásne vystavené ich posície.

Smolnícky ženský spolok vo Spiši 20. augusta zariadil zábavný večerok, ktorý pre miestny spolok Červeného Kríža priniesol 350 korún.

Vojenské vyznačenia. Štefan Millea, nadporučík 85. peš. pluku, vyznačený bol s vojenským záslužným krížom tetej triedy s válečnou ozdobou. Nadporučík Jozef Fischer a poručíci Julius Pudlis a Ján Velker z 85. pešieho pluku, ako i Ernest Hauptmann, nadporučík 67. pešieho pluku, znovu boli vyznačení medaillou «Signum Laudis». — Spišsko-novovesský rodák Julius Putsch, rezervný kapitán 66. pešieho pluku, na uznanie hrdinského chovania sa proti nepriateľovi, bezplatne dostal od jeho veličenstva kráľa železný korunný rád tretej triedy s válečnou ozdobou. — Imrich Gallotsik, poručík 67. pešieho pluku, za svoju hrdinskosť dostal vojenský záslužný kríž tretej triedy s válečnou ozdobou. — Arpád Moys, poručík 67. pešieho pluku, za svoje hrdinské chovanie sa dostal odznak «Signum Laudis». — Zástavník Desider Kaloczay a kadét Arpád Andriská z 9. honv. pešieho pluku, na uznanie svojho hrdinského chovania sa proti nepriateľovi, dostali striebornú medaillu hrdinskosti druhej triedy. — Eugen Issekutz, plukovník 67. pešieho pluku, vyznačený bol so železným korunným rádom tretej triedy s válečnou ozdobou. Vojenský záslužný kríž tretej triedy s válečnou ozdobou dostali: nadporučík Teodor Lindner, poručíci: Vihelm Mayer a Ján Pisch zo 67. peš. pluku. Znovu pochvalného uznania účastnými sa stali: kapitán Mikuláš Hübchen a nadporučík Alfred Fridrich zo 67. pešieho pluku. Jeho veličenstvo kráľ nariadil, aby na uznanie hrdinského chovania sa proti nepriateľovi, Eugenovi Richterovi, poručíkovi 67. peš. pluku, znovu na vedomie bolo dané najvyššie uznanie. S odznakom «Signum Laudis» vyznačený bol Lotár Copony, nadporučík 9. honv. pešieho pluku.

Ktorého od dvoch rokov za mrtvého držali. Segediasky landšturnista Imrich Ács zmiznul ešte v septembri r. 1914. na ruskom bojišti. Rodina držala ho za mrtvého, už aj smútili za ním, keď teraz, celkom neočakávane, znak života dal o sebe. Z mesta Štrtensk (gub. Irkuck) písal svojim a upovedomil ich, že sa nachodí v ruskom zajatí.

V ruskom zajatí. Hafčanský mládenec Jozef Jurkovszký z 9. honv. peš. pluku, pridelený ku táborským žandárom, v svojej 28. júna datovanej maďarskej táborskej poštovej karotke píše svojim rodičom, že sa, ľahšie ranený šrapnellom na ľavej ruke, do ruského válečného zajatia doštal. Ináč je zdravý; jest má čo, aby sa nestarali oň. — Zo spišských učiteľov, dľa úradných zpráv, do ruského zajatia sa dostali novšie: Julius Matykó, štátny učiteľ v Einsiedelnu; Pavel Erdős, r.-kat. učiteľ v Bušovciach; Julius Buchalla, ev. učiteľ v Kěžmarku, a Štefan Krajger r.-kat. učiteľ vo Veľk. Frankove.

Pustošiaci víchor v Hornom Taliansku. V Severnom Taliansku nedávno zúril hrozný víchor a spôsobil veľmi veľké škody. Veľmi mnoho trpely obce na okolí Mailandu. Na okolí mesta Brianzo postřhal víchor strechy zo stá a stá domov. V Monze usmrtil víchor a povodeň sedem, v Albizate 18 ľudí. Všetky obety víchru obnášajú 42 mrtvých a 60 ranených.

Smrť hrdinov. Ondrej Makó, professor levočskej reálky, hrdinskou smrťou zomrel. — Spišskobelanský rodák Viktor Gretzmacher, poručík 66. pešieho pluku, 2. augusta, ako pri telefone rozkazy dával bojujúcim čatám, nepriateľským ťažkým granátom trafený na hlavu, hrdinskou smrťou zomrel vo víťazných bojoch zrembowka-welesňovských. Pochovali ho pri obci Komorowka. — V spišsko-novoveskej rezervnej nemocnici 25. augusta zomrel na brušný týfus 23-ročný Ján Kida, poručík 15. peš. pluku, rodák od Tarnopola. Novoveský kaplán Jozef Kosztik mal pri hrobe dojímavú smutočnú reč. Mladý hrdina účasť bral vo viac bitkách, v jednej dostal strelnú ranu do pľúc, z čoho ale vyzdravel. — Levočský rodák Jozef Velki, obecný vojak 67. pešieho pluku, hrdinskou smrťou zomrel následkom rany do brucha. — Tomáš Bartkovszky, obecný vojak 67. pešieho pluku, rodák zo spišských Bušoviec, 18. augusta hrdinskou smrťou zomrel následkom strelnej rany do brucha v 24. roku života svojho. — Ondrej Jabroczyk, 20-ročný syn hafčanského rychtára, 1. septembra v suchotínách zomrel v košickej vojenskej nemocnici.

Samovražda. V spišskej Gelnici obesil sa krajčír Jozef Kosztelnik na dvernej kľučke svojej izby.

Utopil sa. V Popráde šestočný Štefan Kubiesko cez deravý most spadol do rieky Poprád a utopil sa.

Spišské kúpele. 45. kúpeľná listina Smokoviec vykazuje 3263, štrnásť listina Tátraszépľaku 761 a dvanásť listina Iglófüredu 536 hostí.

Na spiš.-podhradskom jarmoku, ktorý bol vydržia- vaný 4. septembra, pár volov o 600—800 korún lacnejšie bolo dostať, ako na predošlom jarmoku.

Mrtví a ranení.

Zkráteniny: pp. = spoločný peší pluk; hp. = honvédsky peší pluk; jb. = jágerský bataillon; komp. = kompánia; náhr. komp. = náhradná kompánia; bat. = bataillon. Za menom stojace číslo označuje kompánii, v ktorej patričný slúži. Za menom stojaci † znamená, že dotyčný zomrel; písmena z. ale značí, že patričný je zajatý.

Všetci, pri ktorých niet žiadnej poznámky, sú ranení.

Mosni Samuel 72. pp. 7 z., Mráz Ján 72. pp. 3. náhr. komp. z., Mrva Karol (Barakony) 72. pp. 2. náhr. komp. z., Mudry Robert (Pozsony) 72. pp. 3. náhr. komp. z., Mužik Peter (Bajmócska) 12. pp. 2, Nádasky Imrich (Ispáca) 72. pp. 11 z., Narančík Jozef (Vágfarkasd) 12. pp. 5. Navratil Štefan (Kisvárad) 12. pp. 1, Nemček Karol (Tótsók) 12. pp. 2, Novák Menhart (Mocsonok) 12. pp. 6, Novotny Jozef (Gidrafa) 72. pp. 2. náhr. komp. z., Ondrejka Michal (Császtó) 72. pp. 4. náhr. komp. z., Ondrejovič Michal (Nevigyén) 12. pp. 6 †, Orlik Ján (Kosztolány) 12. pp. 5, Orlik Jozef (Nyitrapásztó) 12. pp. 2, Orth Jozef (Malacka) 72. pp. 2. náhr. komp. z., Pálenik Ján (Vágvezekény) 12. pp. 8, Paniček Rudolf Michal (Nagyúny) 72. pp. 2. náhr. komp. z., Pavel Jozef (Zsarnóca) 1. III. landšturm. etapp. bat. 1 z., Pecháč Michal (Nagyrepény) 12. pp. 8,

Pekarovič Felix (Patvaróc) 72. pp. 8 z., Pentz Adam (Palánka) 6. pp. 7, Permesch Ján (Nyitrafő) 12. pp. 2, Petráš Juraj (Nagylajosfalva) 30. hp. 12, Petróci Karol (Lakszakállas) 12. pp. 2, Pevala Martin (Vághorka) 72. pp. 1 z., Pipa Ján (Gázlós) 72. pp. z., Pollacsek Pavel (Holics) 72. pp. 14 z., Pollák Otto (Szered) 72. pp. 2. náhr. komp. z., Popelka Ján (Galgóc) 12. pp. 2, Pösz Ján (Kós) 12. pp. 2, Prelik Jozef (Magura) 93. pp. 4. náhr. komp., ranený a zajatý, Reich Richard (Ószombat) 72. pp. 4. náhr. komp. z., Richter Richard (Pusztakelecsény) 12. pp. 2, Schevella Ján (Bazin) 72. pp. 7 z., Šefčík Vincenc (Gány) 72. pp. 4. náhr. komp. z., Šefranka Ján (Hybbe) 1. III. landšturm. etapp. bat. 1 z., Šesták Štefan (Káp (?) 12. pp. 8, Ševčík Jozef (Nagytapolcsány) 12. pp. 8, Šiffalovič Franc (Nyitratészér) 12. pp. 2, Škraban Lukáč (Rudnószabadi) 12. pp. 4, Štefanovsky Peter (Ispáca) 72. pp. 4. náhr. komp. z., Steiner Fridrich (Trencsén) 12. pp. 3 †, Steiner Markus (Nyitrazsámbokrét) 12. pp. 14 † (zomrel v srbskom zajatí), Steinhübel Štefan (Nyitrafő) 12. pp. 2, Štibrik Peter (Nyitraürmény) 12. pp. 2, Storezer Anton (Nyitrabánya) 12. pp. 2 †, Sümeg Štefan (Nagysurány) 12 pp. 9, Šuran Jozef (Vágmagyarád) 72. pp. z., Szapári Jozef (Udvarnok) 21. pp. 2.

Z 15. landšturm. pešieho pluku: Baláz Jozef (Borcsicz) 2 z., Benačka recte Janička Jozef (Lévna, st. nitr.) 6 z., Bobány Michal (Terhely) 3 z., Boór Štefan (Verbó) 3 z., Boskó Jozef (Bogyós) 3 z., (totožnosť presne nie ustálená), Brachňák Jozef (Novoty) 4 z., Chovanec Štefan (Hruštín) 12 z., Csanya Jozef (Bosác) 2 z. (totožnosť presne nie ustálená), Černák Štefan (Poroszi) 5 z. (totožnosť presne nie ustálená).

(Pokračovanie nasleduje.)

5 halierov

(na 1. poštovú dopisničku) stojí Vás môj hlavný cenník, ktorý na žiadosť pošle sa

o Vám bezplatne. o

Prvá dielňa hodín

Ján Konrad

cis. a kr. dvorný zásielca

Brüx číslo 1544. (Čehy).

Nickel alebo oceľové

anker hodinky K 6, 7,

8 Hodinky pamiatky na

vojnu nickel alebo oce-

ľové K 11, 12. Armádne

radium hodinky nick-

lové alebo oceľové K

12. Massivne strieborné

Roskopf anker remon-

toir hodinky K 19, 20.

Budíčky a hodiny k

postaveniu v najväčšom

výbere a za lacné ceny.

3 rokov záruka na

písme. Zásielka s poš-

tovou dobierkou. Žiadne

risiko zámena dovolená

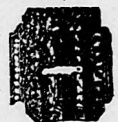
alebo návrat peňazi

Bezplatne

na žiadosť každý dostane môj hlavný cenník,

ktorý obsahuje veľký výber každého druhu hudobných

nástrojov Žacke a koncertové husle K 8.60, 9.60, 10.80, 12.50, 16.50, 22.50, 28.50 a vyšej. Dobré harmoniky so školkou ku zdarma sebauku, dľa veľkosti K 8.60, 10.50, 11, 15, 20, po K 150. Zámena dovolená alebo návrat peňazi. Zasiela s poštovou dobierkou

o vývozný dom o

Ján Konrad

cis. a kr. dvorný zásielca

Brüx číslo 1545.

(Čehy)